

Oblikovanje osnovne terminologije na področju kriminalističnoobveščevalne dejavnosti

Damjan Potparič,* Anton Dvoršek*

Kriminalističnoobveščevalna dejavnost je relativno nov koncept policijskega dela. Razvila se je iz klasične obveščevalne dejavnosti, od katere je v veliki meri prevzela tudi izrazoslovje. V prispevku ugotavljamo nedosledno in napačno uporabo pojmov na področju klasične in kriminalističnoobveščevalne dejavnosti. Prispevek opozarja na potrebo po čimprejšnjem oblikovanju terminologije na področju kriminalističnoobveščevalne dejavnosti, ki bo podlaga za nadaljnji razvoj te dejavnosti v okviru slovenske kriminalistike pa tudi širšega področja policijskega dela v okviru novega modela obveščevalno vodene policijske dejavnosti. V prispevku s pomočjo kvalitativne deskriptivne analize razčlenjujemo tujo in domačo strokovno in znanstveno literaturo, identificiramo pojme, ki predstavljajo termine, in ugotavljamo, kakšno je njihovo mesto v pojmovnem sistemu kriminalističnoobveščevalne dejavnosti. Raba obravnavanih izrazov je bila preverjena v relevantnih korpusih, kar nam je pomagalo pri njihovi dokončni določitvi, urejanju in standardiziranju. Prispevek je pomemben korak k oblikovanju terminološke baze na področju kriminalističnoobveščevalne dejavnosti.

Ključne besede: kriminalističnoobveščevalna dejavnost, kriminalističnoobveščevalne informacije, kriminalističnoobveščevalni proizvodi

UDK: 343.98:81'373.46

1 Uvod

Če je Pečar leta 2001 ugotavljal, da je policijsko delo v skupnosti ena od osrednjih tem sodobnega »policinga«, ki ga kvečjemu dosegata le še mednarodni organizirani kriminal in korupcija, pa lahko danes z gotovostjo trdimo, da kriminalističnoobveščevalna dejavnost in na njej zasnovana obveščevalno vodena policijska dejavnost (Intelligence-Led Policing) sestavljata pomembno gibanje policijske dejavnosti 21. stoletja. To gibanje pomembno prispeva k izboljšanju učinkovitosti na področju preprečevanja in omejevanja kriminalitete in postaja eden od glavnih stebrov boja proti organiziranemu kriminalu.

Kriminalističnoobveščevalna dejavnost je relativno nov koncept policijskega dela. Razvil se je na angleškem govornem območju na podlagi izkušenj in znanja iz klasične obveščevalne dejavnosti, ki so jo v policijo prinesli vojaški in civilni obveščevalni strokovnjaki s svojim prestopom v policijske vrste. Kriminalističnoobveščevalno dejavnost lahko opredelimo kot policijsko dejavnost, katere poslanstvo je zakonito zbiranje podatkov in informacij iz vseh razpoložljivih

virov ter njihovo analiziranje zaradi zagotavljanja taktičnih in strateških kriminalističnoobveščevalnih informacij. Končni izdelek tega procesa je tako kriminalističnoobveščevalna informacija; ta po Europolovi definiciji (Brown, 2007: 338) temelji na neobdelani informaciji, ki lahko govori o kaznivem dejanju, dogodku, storilcu kaznivega dejanja, osumljencu itd. Kriminalističnoobveščevalna informacija zagotavlja dodatno znanje o dejavnosti kriminalcev in je nadgradnja osnovne informacije. Kriminalističnoobveščevalna informacija daje novo znanje, ki ga prej policija ni imela, in je namenjena za izboljšanje dejavnosti policije. Tako se kriminalističnoobveščevalna informacija pogosto označuje kot »informacija, izdelana za delovanje«. Vsekakor pa za učinkovito delovanje celotnega procesa potrebujemo ustrezno organizacijsko strukturo.

Ker se je kriminalističnoobveščevalna dejavnost razvila iz klasične obveščevalne dejavnosti, ki je bila in je še v domeni obveščevalnih služb (civilnih in vojaških), je v veliki meri prevzela tudi njeno izrazoslovje. To je le omejeno uporabno, če ni prilagojeno specifikam policijske dejavnosti.¹ Ocenjujemo,

* Damjan Potparič, univ. dipl. obramboslovec, spec. kriminalističnega preiskovanja, vodja Nacionalne enote Europol v Upravi kriminalistične policije, študent doktorskega programa na Fakulteti za varnostne vede, Univerza v Mariboru.

** Anton Dvoršek, doktor prava, izr. prof. za kriminalistiko, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru.

¹ Bistvena razlika med obveščevalno dejavnostjo in kriminalističnoobveščevalno dejavnostjo je v tem, da prva zbira in analizira informacije z namenom izdelave obveščevalnih informacij, ki omogočajo sprejemanje odločitev na podlagi logičnih zaključkov, za kriminalističnoobveščevalno dejavnost pa je značilno, da so kriminalističnoobveščevalne informacije usmerjene v pridobivanje dokazov, ki omogočajo kazenski pregon. Pri obveščevalni dejavnosti je tako ključnega pomena informiranje, pri kriminalistično-

da se na področju kriminalističnoobveščevalne dejavnosti v Sloveniji do zdaj ni posvečalo dovolj pozornosti oblikovanju terminologije, kar bi preprečevalo nejasnosti in različne interpretacije v strokovnih in znanstvenih razpravah.

Pri pregledu slovenske strokovne in znanstvene literature s področja kriminalistične in klasične obveščevalne dejavnosti smo ugotovili primere nedosledne uporabe izrazov, s katerimi označujemo istovrstne pojme; to povzroča zmedo v strokovnih in znanstvenih razpravah ter prevodih na področju kriminalističnoobveščevalne dejavnosti.

Iz tega izhaja potreba po čimprejšnjem poimenovanju novih pojmov in uskladitvi starejših že uveljavljenih poimenovanj z novimi, kar bo podlaga za standardizacijo in uskladitev terminologije na področju kriminalističnoobveščevalne dejavnosti v okviru slovenske kriminalistike pa tudi na področju policijskega dela v okviru novega modela obveščevalno vodene policijske dejavnosti. Do podobne ugotovitve so prišli tudi razpravljavci na XII. slovenskih dnevih varstvoslovja, kjer se je v okviru razprave glede različnih pristopov k opravljanju policijske dejavnosti pokazalo, da uporaba različne terminologije otežuje znanstvene razprave in povzroča zmedo pri razumevanju predstavljene problematike.²

2 Razumevanje termina »(criminal) intelligence« na slovenskem govornem območju

Pregled slovarja slovenskega knjižnega jezika, slovenskih družboslovnih leksikonov in edinega angleško-slovenskega

obveščevalni dejavnosti pa pridobivanje dokazov oziroma hitra pretvorba kriminalističnoobveščevalnih informacij v dokaze, ki so namenjeni za uporabo na sodišču (Kerr, 2008: 38; MacVean, 2008: 66). Šaponja (1999: 22–23) opredeli uporabo obveščevalne dejavnosti na področju preprečevanja in zatiranja kriminalitete kot varnostno vrsto obveščevalne dejavnosti, katere bistvena značilnost je, da se obveščevalna dejavnost uporablja za klasične notranjevarnostne naloge, predvsem v boju zoper organizirano kriminaliteto, terorizem, trgovino s prepovedanimi drogami, trgovino z orožjem in trgovino s sredstvi za množično uničevanje. K varnostni vrsti prišteva tudi dejavnosti na področju odkrivanja in preprečevanja različnih oblik političnega ekstremizma, katerega cilj je nasilno rušenje ustavne ureditve. Po njegovem je varnostna vrsta obveščevalne dejavnosti po svoji naravi represivna in jo v prvi vrsti izvajajo varnostne službe, za katere je značilno, da imajo preiskovalna pooblastila. Podobno razume varnostno vrsto obveščevalne dejavnosti tudi Purg (2002: 18), ki jo opredeli kot varnostnoobveščevalno dejavnost, ki obsega celoto obveščevalne in varnostne dejavnosti.

2 V okviru enega od znanstvenih prispevkov je bil model obveščevalno vodene policijske dejavnosti poimenovan kot model na evidencah utemeljenega policijskega dela; glej: Slovenski dnevi varstvoslovja, 2011: 77.

in slovensko-angleškega terminološkega slovarja na področju kriminologije in kazenskoopravnih znanosti nam razkrije zelo pomanjkljivo opredelitev in obrazložitev termina »obveščevalen/obveščevalna/obveščevalno«, ki ustreza prevodu angleškega termina »intelligence«. Po drugi strani pa lahko ugotovimo, da termin »kriminalističnoobveščevalen« sploh ne obstaja.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in avtorji, 1994) s terminom »obveščevalen« označuje stvari, ki se nanašajo na obveščevalce ali obveščanje; obveščevalno dejavnost; državno in vojaško obveščevalno službo. Angleško-slovenski in slovensko-angleški terminološki slovar na področju kriminologije in kazenskoopravnih znanosti (Sket, 1997) pa vsebuje samo termin »obveščevalna služba« in njen prevod »intelligence service«.

Glede na to, da imajo najdaljšo tradicijo uporabe obveščevalne dejavnosti v policiji na angleškem govornem območju, kjer je posledično tudi terminologija najbolj razvita, si bomo v veliki meri pomagali z analizo prevodov angleške terminologije v slovenski jezik.

Ugotovimo lahko, da je beseda »intelligence« v angleščini dokaj podrobno opredeljena. Oxfordov angleški slovar (Brown, 2007: 336–337) opredeljuje to besedo kot:

1. sposobnost pridobivanja in uporabe znanja in spretnosti;
2. človek s tovrstnimi sposobnostmi;
3. zbiranje informacij z vojaško in politično vrednostjo;
4. informacije, zbrane na takšen način.

Oxfordov angleški slovar torej besedo »intelligence« povezuje s področjem znanja in informacij ter njihovim pridobivanjem in uporabo, kar nam nakazuje bistvo pomena besede »intelligence«. Tudi Podbregar (2008: 23) in Šaponja (1999: 10) v širšem pojmovanju povezujeta obveščevalno dejavnost z znanjem in informacijami, ki jih organiziramo pridobivamo v družbenem okolju, da bi si z njimi pomagali pri sprejemanju odločitev.

Podoben pomen pojma »intelligence« najdemo v ameriški vojaški enciklopediji, ki »intelligence« opredeli kot obveščevalni proces in hkrati obveščevalni izdelek (v Šaponja, 1999: 14). Tako razumevanje termina »intelligence« na policijskem področju najdemo tudi v metodološkem priručniku o najboljših praksah na področju finančnih kriminalističnih analiz, ki ga je s podporo Evropske komisije pripravila skupina evropskih strokovnjakov. Termin »intelligence« naj bi po tej razlagi pomenil obveščevalni proces ali pa končni izdelek obveščevalnega procesa, ki je lahko analiza konkretne kriminalne združbe ali strateško analitično poročilo (Nollet in drugi, 2004: 10).

Sicer pa se obveščevalna dejavnost pogosto opredeljuje in razume tako, kot jo je opredelil Herman (v Podbregar, 2008: 24), ki pravi, da je to vrsta znanja, vrsta organizacije, ki proizvaja to znanje, in sama dejavnost organizacije, ki to dejavnost izvaja. Obveščevalna dejavnost tako predstavlja izvajanje obveščevalnega ciklusa, v katerem se izvajajo faze načrtovanja, zbiranja, analiziranja in posredovanja informacij.

Na angleškem govornem območju se termin »intelligence« v povezavi s policijsko dejavnostjo dokaj pogosto prav tako opredeljuje s tremi različnimi pomeni, in sicer (Ratcliffe, 2004: 7; United Nations Office on Drugs and Crime, 2006: 7):

- proces zbiranja, analize in interpretacije informacij, ki nam pojasni njihov pomen;
- organizacijska enota, ki je odgovorna za zbiranje, obdelovanje in analizo informacij;
- končni izdelek prej omenjenega procesa oziroma organizacijske enote.

To pomeni, da ima beseda v angleškem jeziku širši pomen, kot ga ima njen dobesedni prevod v slovenščino; slovenščina ne premore enega termina, ki bi lahko kot termin »intelligence« predstavljal tri različne pomene. Za različne pomene tako v slovenskem jeziku uporabljamo različne izraze, katerih pravilna uporaba zmanjšuje možnost nesporazumov. Za termin »intelligence« se tako v domači in prevedeni tuji literaturi uporabljajo naslednji izrazi:

- za proces: (kriminalistično)obveščevalna dejavnost, obveščevalno delovanje, obveščevalni proces in obveščevalni cikel;
- za strukturo: (kriminalistično)obveščevalna struktura, obveščevalni sistem, obveščevalna skupnost, obveščevalna organizacija ali obveščevalna enota;
- za izdelek: (kriminalistično)obveščevalni podatek, obveščevalna informacija, obveščevalni izdelek, obveščevalni proizvod ali obveščevalni produkt.

Analiza slovenskih terminoloških slovarjev je pokazala, da je uporaba termina »intelligence« v praksi dokaj različna. Že omenjeni angleško-slovenski in slovensko-angleški terminološki slovar na področju kriminologije in kazenskopравnih znanosti (Sket, 1997) ne vsebuje samostojnega termina »intelligence«, temveč ga prikazuje le kot pridevnik v povezavi s službo. Pomanjkljivo prevajanje termina »intelligence« je razvidno tudi pri vpogledu v Evroterm,³ kjer se ta termin različno prevaja na vojaškem in na obveščevalnem področju:

³ Evroterm je terminološka zbirka izrazov, ki je nastala z namenom, da zagotovi čim bolj poenoteno rabo terminologije pri pripravi slovenske različice pravnih aktov EU ter v drugih dokumentih in prevodih (<http://evroterm.gov.si>).

- na vojaškem področju se prevaja kot obveščevalna informacija. Dodana je tudi definicija termina »intelligence«, ki poleg končnega izdelka pri obdelavi podatkov o drugih narodih, sovražnih ali potencialno sovražnih silah ali elementih ali območjih dejanskega ali možnega delovanja obsega tudi dejavnost, katere rezultat je navedeni izdelek, in organizacije, dejavne na tem področju. Kot referenco za ta prevod Evroterm navaja Angleško-slovenski vojaški terminološki slovar (MORS, 2006);⁴

- na obveščevalnem področju se termin »intelligence« prevaja kot obveščevalni podatek. Kot referenco za ta prevod Evroterm navaja Slovensko-angleški slovar obveščevalnih izrazov (SOVA).⁵

Ugotovimo lahko, da Evroterm korektno prevaja »intelligence« na vojaškem področju, pomanjkljivo pa na obveščevalnem, prevod za policijsko (kriminalistično) področje pa sploh ne obstaja.

Tudi nekateri slovenski avtorji dokaj nejasno opredeljujejo termin »intelligence« in s tem vnašajo nejasnost pri njegovem prenosu v slovenski prostor. Tako Črnčec (2009: 34) termin »intelligence« najprej izenači z obveščevalno dejavnostjo, ki jo potem opredeli na tri različne načine: kot zgornjo plast obveščevalnoinformacijske piramide in zmožnost sprejemanja ocen in koherentnega prilagajanja okoliščinam, kot dejavnost, ki je povezana s pridobivanjem podatkov nacionalnih obveščevalnih struktur, in širše (po njegovem mnenju britanska uporaba), kot katero koli družbeno organizacijo. Ta opredelitev termina »intelligence« pa je pomanjkljiva, ker, kot smo že prej ugotovili, v slovenskem jeziku ne moremo z eno besedo zajeti procesa, strukture in končnega izdelka.

Razumevanje termina »intelligence« kot procesa, strukture in končnega izdelka najdemo pri nekdanjem vodji kriminalistične analitike v slovenski kriminalistični policiji, ki pravi, da lahko termin »obveščevalno« uporabimo za opis procesa pojasnjevanja informacije, s katerim ji damo pomen. Termin se uporablja tudi za opis skupine ljudi in določenih enot, ki zbirajo in analizirajo informacije. Poleg tega pa z njim lahko

⁴ Pregled Angleško-slovenskega vojaškega terminološkega slovarja (Brinc, D., in drugi, 2006: 147–148) nam pokaže, da ni doslednosti pri uporabi prevoda »intelligence« saj se pri prevajanju »intelligence cycle« za poimenovanje istega pojma enkrat uporablja termin »obveščevalna informacija«, drugič pa termin »obveščevalni podatek«.

⁵ Zakon o Slovenski obveščevalno-varnostni agencije (SOVA) v 2. členu, ki opredeljuje osnovne naloge SOVA, govori o pridobivanju podatkov, vrednotenju podatkov in posredovanju informacij iz tujine ali v povezavi s tujino. Zanimivo pa zakon ne vsebuje niti termina »obveščevalna informacija« niti termina »obveščevalni podatek«.

opisujemo izdelke take dejavnosti in enot. V najbolj preprostem pomenu se termin »obveščevalno« razume kot informacija, ki jo je policija pridobila, procesirala in obdelala za potrebe odločanja in podpore kriminalističnim preiskavam (Veršnik, 2002: 2).

Glede na ugotovitev, da se termin »intelligence« uporablja v pojmovnem smislu kot proces, struktura in končni izdelek ali pa samo kot proces in končni izdelek, ter glede na to, da pri angleških pojmi, ki opredeljujejo obveščevalno strukturo, ni težav pri iskanju njihovih prevodnih ustreznic, se bomo v nadaljevanju posvetili predvsem analizi slovenskih pojmov, ki se nanašajo na termin »intelligence« kot končni izdelek in kot proces.

3 »Criminal intelligence« kot končni izdelek kriminalističnoobveščevalne dejavnosti

Pri pregledu strokovne in znanstvene literature smo zasledili nedosledno uporabo pojmov, kot so podatek, informacija, (kriminalistično)obveščevalni podatek, (kriminalistično) obveščevalna informacija, obveščevalni izdelek, ki jih uporabljamo za poimenovanje končnega izdelka v procesu (kriminalistično)obveščevalne dejavnosti. Analiza je pokazala, da se zlasti obveščevalni podatek in obveščevalna informacija uporabljata pogosto kot sinonima, kar je posledica uporabe pojmov podatek in informacija kot sinonimov v vsakodnevem življenju (Črnčec, 2009; Hace in Podbregar, 2008; Podbregar, 2008; Purg, 2002; Purg, 1997; Brinc in drugi, 2006). V nadaljevanju bomo zaradi prej omenjene nejasnosti opredelili razliko med podatkom, informacijo, znanjem in obveščevalno informacijo/izdelkom, ki so končni izdelki nekega procesa.

Podatki so prva postaja pri nastajajoči verigi informacija-znanje in so običajno v obliki črk, besed, števil ali katerih drugih simbolov. Njihovo dešifriranje temelji na predhodno usvojenih informacijah, ki pomagajo dati podatkom pomen (Haywood, 1997: 1). Podatek je torej neko nevtravno sporočilo, ki (Turban in drugi, 2001: G4) ga lahko opredelimo kot surovo dejstvo ali osnovni opis stvari, dogodkov in dejavnosti, ki so zabeleženi, shranjeni in urejeni, pri tem pa sami po sebi ne posredujejo nikakršnega konkretnega pomena.

V nasprotju s podatkom je informacija zbirka podatkov, ki so organizirani tako, da so za uporabnika smiselni. Ključni dejavnik pri pretvorbi podatka v informacijo je človek. Proces pretvorbe podatka v informacijo temelji na procesu sprejemanja, prepoznavanja in konverzije, ki ga omogočata naša kognitivna zgodovina in sposobnost dešifriranja simbolov znotraj neke kulture. Do pretvorbe podatkov v informacije lahko pride le takrat, ko smo tem podatkom sposobni dodati vrednost

iz zalog informacij, do katerih imamo dostop in ki so lahko v obliki spomina, knjig ali v elektronski obliki (Turban in drugi, 2001). To pomeni, da se je podatku dodal neki pomen in da smo tako dobili informacijo, ki je koristna za uporabnika. V slovenski policiji se tovrstne informacije označujejo kot operativne.

Mahorič (1999: 448) označuje kot podatke vse, kar lahko zapišemo na tak ali drugačen pomnilniški medij, informacija in znanje pa po njegovem mnenju sodita v sfero človekovega notranjega miselnega sveta. Informacija je torej že obdelan podatek, ki izraža vrednostni odnos uporabnika do podatka, je podatek z dodano vrednostjo. Če uporabnik (Gradišar in Resinovič, 1993: 39–40) ne najde v informaciji nobene vrednosti, je to zanj le podatek.⁶

Na naslednji stopnji informacijske piramide, kjer informacije postavimo v širše vzorce na višji ravni, povezane z drugimi vzorci oziroma v kontekst, dobimo nekaj, kar imenujemo znanje. Znanje predvideva določeno stopnjo gotovosti, ki je pridobljena v družbeni interakciji in lahko temelji na uradnih dokazih, osebnih izkušnjah, statusu ali slovesu človeka ali na kombinaciji logičnih, intuitivnih in čustvenih procesov (Črnčec, 2009: 65–66).

Gottschalk (2009: 151) opredeljuje znanje kot nekaj, kar obstaja na višji ravni abstrakcije in je sestavljeno iz sodb in

⁶ Gradišar in Resinovič (1993: 39) opredeljujeta informacijo kot večdimenzionalni pojav, kjer posamezne dimenzije (informacijska vsebina, informacijska vrednost in informacijska količina) določajo kakovost informacije v nekem prostoru in času. Informacijska vsebina je karakteristika, po kateri se podatek razlikuje od informacije. Izraža se z uporabno vrednostjo informacije. Vsaka informacija vsebuje neko vrednost, ki jo imenujemo čista uporabna vrednost informacije. Posamezni uporabniki lahko izkoristijo celotno uporabno vrednost ali samo del te vrednosti. Tako izkoriščeno vsebino informacije imenujemo dejanska uporabna vrednost informacije.

Policijski organi v EU pogosto delijo informacije glede na informacijsko vsebino, in sicer na mehke in trde informacije. Tako delitev pozna tudi slovenska policija, kar je razvidno iz Priročnika za uporabo sistema Operativna informacija (Rupnik in drugi, brez letnice: 7), ki ga je izdal MNZ RS in opredeljuje prej omenjene informacije na naslednji način: »Tovrstne informacije imenujemo 'mehke informacije' (soft information), saj nekatere ne presegajo nivoja špekulacije (nezanesljiva vsebina, nezanesljiv vir), druge vsebujejo indice (višja stopnja zanesljivosti vsebine in vira), najkvalitetnejše pa opisujejo dejstva (popolnoma zanesljiva vsebina in vir), na podlagi katerih bo mogoče uspešno zaključiti preiskovalno situacijo s kazensko ovadbo ali predlogom za uvedbo postopka o prekršku. Poznamo tudi kategorijo 'trdih informacij' (hard information), kamor pa prištevamo pravno relevantna dejstva, o katerih ni dvoma (zanesljivi osebni podatki, sestavljena kazenska ovadba, obsodilna sodba).«

ocen, ki temeljijo na osebnih prepričanjih, resnicah in pričakovanih glede pridobljenih informacij. Bellinger in drugi (2004) pa razumejo znanje kot razumevanje nekega vzorca, ki generalno zagotavlja zmožnost večje predvidljivosti in napovedi razvoja dogodkov.

Dean in Gottschalk (Harfield in Harfield, 2008: 52) gledata na znanje kot na najdragocenejšo obliko vsebine, ki je umeščena v kontinuum, sestavljen iz podatkov, informacij, obveščevalnih informacij (informacije, ki so analitično interpretirane) in znanja. Včasih (Gottschalk, 2009: 150) pa nekateri avtorji v ta kontinuum vključujejo modrost kot zadnji končni cilj. Haywood (1997: 7) pravi, da lahko modrost razumemo kot višjo raven kompleksnosti organizacije informacij v človeški glavi in kot razumevanje osnovnih načel, ki podpirajo znanje.

Kot lahko vidimo, prej omenjeni informacijski kontinuum vzpostavlja kategorijo obveščevalne informacije, kar omogoča razprave v okviru izvajanja policijske in klasične obveščevalne dejavnosti. Sama obveščevalna informacija je v kontinuumu umeščena med informacijo in znanjem, saj je, kot pravi Črnčec (2009: 67), pravilno in smiselno domnevati, da imajo obveščevalne informacije dodano vrednost in jih zato uvrščamo v posebno kategorijo.

Po drugi strani pa Ratcliffe (2008: 95–97) postavi obveščevalno informacijo oziroma obveščevalni izdelek nad znanjem v kontinuumu, ki ga označi kot kontinuum DIKI (Data, Information, Knowledge, Intelligence oziroma podatek, informacija, znanje in obveščevalna informacija/izdelek). Po njegovem mnenju analitik na podlagi analize informacij tem da dodatno vrednost, ki lahko omogoča prepoznavo določenih kriminalnih vzorcev. Te nove ugotovitve, ki jih analitik sporoči preiskovalcem, lahko pomagajo osvetliti sliko predmeta preiskave ali kriminalnega okolja in lahko podpirajo določene hipoteze oziroma nakazujejo določene posledice. To pa je po mnenju Ratcliffeja že struktura znanja. Ko se to znanje uporabi kot podlaga za aktiviranje določenih ukrepov policije, pa govorimo o (kriminalistično)obveščevalni informaciji oziroma (kriminalistično)obveščevalnem izdelku. Ratcliffe (2008: 98) torej meni, da je (kriminalistično)obveščevalni izdelek zadnja stopnja v informacijskem kontinuumu, za katero je značilno, da generira akcijo, medtem ko je za znanje značilno, da generira razumevanje.

Omenjeno distinkcijo v pojmovanju znanja v povezavi z obveščevalno informacijo nam lepo ilustrira dejstvo, da policijski vodstveni kadri pogosto še vedno ne razumejo kriminalističnoobveščevalnih izdelkov, še posebej strateških izdelkov, in pravzaprav ne vedo, kaj bi z njimi počeli. Ratcliffe (2004) ugotavlja, da ti ljudje niso usposobljeni, da bi znali kriminalističnoobveščevalni izdelek spremeniti v politiko omejevanja

kriminalitete, in pravzaprav ne vedo, kako bi te strateške izdelke vključili v svoje organizacijsko razmišljanje. Rezultat tega je, da mnogi kvalitetni kriminalističnoobveščevalni izdelki sicer pomenijo novo znanje, vendar to pogosto ne sproži nikakršnega delovanja. Če želimo, da bi kriminalističnoobveščevalni izdelki sprožili določene ukrepe, je zatorej nujno, da kriminalistični analitiki v kriminalističnoobveščevalne izdelke vključijo priporočila za ukrepanje. Gre torej za to, da bi ti izdelki morali vsebovati znanje, ki bo policijskim vodjem kot odločevalcem omogočilo tako razumevanje, ki bo omogočilo sprožitev (predlaganih) ukrepov.⁷

Razumevanje, da je kriminalističnoobveščevalna informacija/izdelek končni rezultat različnih oblik znanja, je razširjeno tudi med strokovnjaki v EU (Nollet in drugi, 2004: 10). Tudi pri Europolu (2000) lahko na podlagi njegove definicije obveščevalne informacije/izdelka, ki pravi, da je to »znanje (obdelana informacija), izdelano za delovanje«, ugotovimo, da je obveščevalna informacija/izdelek postavljena na vrh informacijskega kontinuumu.

Europol se kot agencija EU za odkrivanje in kazenski pregon hujših oblik kriminalitete prvenstveno ukvarja z izdelavo kriminalističnoobveščevalnih izdelkov in ima osrednjo vlogo pri širjenju razumevanja kriminalističnoobveščevalne dejavnosti in principov obveščevalno vodene policijske dejavnosti v EU. Zato je smotno, da se naslonimo na njegovo razumevanje kriminalističnoobveščevalne informacije/izdelka. Europol postavlja kriminalističnoobveščevalno informacijo/izdelek na najvišje mesto v informacijskem kontinuumu, ki se začne s podatki, nadaljuje z informacijami in znanjem ter zaključi s kriminalističnoobveščevalno informacijo/izdelkom, ki je podlaga za delovanje organov odkrivanja in kazenskega pregona. V nadaljevanju bomo opredelili razliko med kriminalističnoobveščevalno informacijo in kriminalističnoobveščevalnim izdelkom ter nakazali, kdaj je primerna uporaba enega ali drugega termina.

Eden redkih slovenskih avtorjev, ki za končni izdelek obveščevalnega procesa dosledno uporablja termin obveščevalna informacija ali obveščevalni izdelek, je Šaponja (1999). Šaponja (1999: 14–16) kot obveščevalno informacijo v širšem smislu poimenuje vsak končni izdelek obdelave podatkov (ko dobijo določeno uporabno vrednost za obveščevalno službo, jih označi kot operativne informacije). V podrobnejši razdelitvi končnih izdelkov obveščevalne dejavnosti pa jih razdeli na

⁷ Pri tem velja omeniti, da tega praviloma ne počnejo vojaški in obrambni analitiki, ki končnemu uporabniku prepustijo interpretacijo rezultatov obveščevalnega poročila. Seveda ne gre pozabiti, da so končni uporabniki v vojski in obrambni sferi praviloma usposobljeni za interpretacijo obveščevalnih izdelkov in znajo ceniti njihovo vrednost (Ratcliffe, 2004).

analitične izdelke (obveščevalne informacije, analize, ocene, napovedi in druge oblike celovitih obveščevalnih izdelkov) in končne izdelke, ki so po njegovem izdelki obveščevalne dejavnosti in so po vsebini in obliki prilagojeni analitični izdelki, namenjeni uporabniku za neposredno uporabo, kar verjetno pomeni, da so analitiki v obveščevalni izdelek vključili priporočila za ukrepanje. Kot smo ugotovili, pa bi morali kriminalistični analitiki tovrstna priporočila vedno vključiti v končno kriminalističnoobveščevalno informacijo oziroma kriminalističnoobveščevalni izdelek.

Strinjamo se, da lahko v širšem smislu vsako analizirano informacijo, ki predstavlja segment v kriminalističnoobveščevalnem ciklusu, poimenujemo kriminalističnoobveščevalna informacija. To poimenovanje, ki ga uporablja večina tujih strokovnjakov, se predvsem uporablja na splošno za vse informacije, ki jih je analizirala kriminalistična analitika. Ko pa se začne vzpostavljati kriminalističnoobveščevalna dejavnost na višji ravni in tako prerašča v poslovni model policijske organizacije s standardiziranimi kriminalističnoobveščevalnimi izdelki (koncept obveščevalno vodene policijske dejavnosti), je po našem mnenju primernejše, da se termin kriminalističnoobveščevalna informacija nadomesti s terminom kriminalističnoobveščevalni izdelek, ki bolj odraža kompleksnost vsebine analitičnega izdelka.⁸

4 »Criminal intelligence« kot kriminalistično-obveščevalni proces

Ugotovili smo, da ima angleška beseda »intelligence« trojni pomen, in sicer lahko pomeni proces, končni izdelek obveščevalne dejavnosti in strukturo, ki je odgovorna za izvajanje te dejavnosti. Ratcliffe (2004) ugotavlja, da je kriminalističnoobveščevalna struktura sestavljena iz formalnih in neformalnih mrež ljudi. Sem poleg policijskih obveščevalnih uradnikov in kriminalističnih analitikov, ki se tradicionalno štejejo kot človeški del kriminalističnoobveščevalne strukture, uvrščamo tudi ljudi na vodstvenih funkcijah, ki določajo naloge in angažirajo kriminalističnoobveščevalno dejavnost za zagotavljanje vpliva na kriminalno okolje. Kriminalističnoobveščevalne dejavnosti se pretežno izvajajo v kriminalističnoobveščeval-

nih enotah. Drugače pa je pri konceptu obveščevalno vodene policijske dejavnosti, saj v tem primeru celotna policijska organizacija deluje kot poslovni model, v katerem vsak od zaposlenih posredno ali neposredno prispeva k delovanju modela obveščevalno vodene policijske dejavnosti.⁹

Mednarodno združenje policijskih šefov (*International Association of Chiefs of Police – IACP*) opredeljuje kriminalističnoobveščevalno dejavnost kot policijsko dejavnost, katere poslanstvo je zakonito zbiranje informacij iz vseh razpoložljivih virov ter njihovo analiziranje z namenom zagotavljanja taktičnih in strateških kriminalističnoobveščevalnih informacij¹⁰ o obstoju in identiteti oseb in združb, ki so osumljene kaznivih dejanj, ter o njihovih razpoložljivih sredstvih. S tem naj bi se izboljšalo preprečevanje in omejevanje kriminalitete ter lažje dosegali cilji in prioritete, ki jih ima policijska organizacija. Končni izdelek tega procesa je kriminalističnoobveščevalna informacija, ki vsebuje združeno in analizirano informacijo, posredovano končnemu uporabniku zaradi predvidevanja, preprečevanja ali nadzora kriminalnih dejavnosti (IACP v Peterson, 2005: 39–40).

Na podlagi spoznanja, da so kvalitetne kriminalističnoobveščevalne informacije krvni obtok moderne policijske organizacije, ki omogoča jasno razumevanje kaznivih dejanj in kriminalitete, identifikacijo aktivnih storilcev kaznivih de-

⁸ Tako na primer v okviru Nacionalnega obveščevalnega modela Združenega kraljestva razlikujejo med devetimi analitičnimi izdelki oziroma analizami, to so: rezultatska analiza, analiza kriminalnega vzorca, analiza tržnega profila, analiza poslovnega kriminalnega profila, mrežna analiza, analiza ciljnega profila, analiza demografskih/socialnih trendov, analiza ogroženosti in operativna kriminalističnoobveščevalna ocena ter štiri obveščevalnimi izdelki, ki so proizvod kombiniranja različnih analitičnih izdelkov oziroma analiz, to pa so: strateška ocena, taktična ocena, subjektivni profil in problemski profil (Harfield in Harfield, 2008: 101–104).

⁹ Opozoriti je treba na to, da smo s konceptom obveščevalno vodene policijske dejavnosti dobili poslovni model, ki ni uporaben samo za področje preprečevanja in omejevanja kriminalitete, temveč tudi za druga področja policijske dejavnosti (Dvoršek in Frangež, 2009). Kljub temu pa strokovna literatura obravnava obveščevalno vodeno policijsko dejavnost največkrat v povezavi s področjem kriminalitete, torej bi v tem primeru lahko govorili o konceptu kriminalističnoobveščevalno vodene policijske dejavnosti oziroma »Criminal Intelligence – Led Policing«. Termin »obveščevalno vodena policijska dejavnost« lahko najdemo tudi v Evrotermu, ki kot vir navaja Potparič in Dvoršek (2010). Poleg tega pa ugotavljamo, da je bil termin »obveščevalno vodena policijska dejavnost« uporabljen že na 1. srečanju kriminalističnoobveščevalnih analitikov slovenske policije v Gotenici leta 2005 (Veršnik, 2005). Pri pregledu besedilnega korpusa Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, Evrokorporusa in korpusa Fidaplus ne najdemo nobenega zadetka za ta termin.

¹⁰ Taktične kriminalističnoobveščevalne informacije neposredno usmerjajo kriminalistične preiskave in s tem prispevajo k njihovega uspešnemu zaključku, medtem ko so strateške kriminalističnoobveščevalne informacije namenjene širšemu in dolgoročnejšemu pogledu na kriminalno okolje ter so osnova za načrtovanje in razporejanje razpoložljivih sredstev (Peterson, 2005: 3). V EU se za taktične kriminalističnoobveščevalne informacije uporablja termin »operativna kriminalističnoobveščevalna informacija«, in sicer zaradi Europolove delitve na operativne in strateške kriminalističnoobveščevalne informacije. Europolova opredelitev se vsebinsko ujema s prej omenjeno ameriško razdelitvijo na taktične in strateške kriminalističnoobveščevalne informacije (Europol, 2000).

janj, ugotavljanje povezanih kaznivih dejanj in predvidevanje nastanka problemov (HMIC, 1997: 1), se je začela kriminalističnoobveščevalna dejavnost razvijati v smeri koncepta obveščevalno vodene policijske dejavnosti. Pri konceptu obveščevalno vodene policijske dejavnosti se v nasprotju s tradicionalističnim razumevanjem in uporabo obveščevalne dejavnosti kot izključne podpore posameznih preiskav predvideva uporaba kriminalističnoobveščevalnih informacij pri strateškem planiranju in razporejanju razpoložljivih sredstev.

Vidimo torej, da je kriminalističnoobveščevalna dejavnost v bistvu proces, ki zajema več faz. Zaradi tega si tudi v policijskih organizacijah pomagajo pri formaliziranju posameznih segmentov kriminalističnoobveščevalne dejavnosti z obveščevalnim ciklusom, ki običajno obsega šest stopenj: usmerjanje (opredelitev nalog), zbiranje informacij, vrednotenje informacij (ocena verodostojnosti vira in kvalitete informacije), obdelava (urejanje zbranih informacij v format, ki je primeren za dostopanje do njih in njihovo analiziranje), analiziranje in razširjanje (posredovanje uporabnikom) (Europol, 2000). Opozoriti pa velja, da različni strokovnjaki delijo obveščevalni ciklus na različno število faz, in sicer zaradi tega, ker celoten proces, zlasti fazo analiziranja, različno podrobno razčlenijo.

Kriminalističnoobveščevalno dejavnost kot proces lahko torej v širšem smislu poenostavljeno opredelimo kot policijsko (preiskovalno) dejavnost in filozofijo, katere osnovni elementi so organizirano zbiranje informacij, njihovo analiziranje in posredovanje končnih izdelkov za potrebe podpore učinkovitega preprečevanja in omejevanja kriminalitete na vseh ravneh.

V ožjem smislu pa se kriminalističnoobveščevalna dejavnost opredeljuje kot stopnja zbiranja obveščevalnih informacij o kaznivih dejanjih v fazi, ko se še ni začel predkazenski postopek v smislu preiskave kaznivega dejanja. Ta dejavnost se v angleškem jeziku najpogosteje opredeli kot »criminal intelligence operation« (kriminalističnoobveščevalno delovanje)¹¹

¹¹ »Kriminalističnoobveščevalno delovanje« je najustreznejši prevod termina »criminal intelligence operation«, glede na to, da se uporaba angleškega termina nanaša na razumevanje kriminalističnoobveščevalne dejavnosti izključno v ožjem smislu. Ta proces predpostavlja med drugim tudi uporabo prikritih ukrepov za zbiranje informacij o sumih kaznivega dejanja, ko se predkazenski postopek formalno še ni začel. V primerih, ko policijske in obveščevalne službe uporabljajo prikrita ukrepa, se najpogosteje uporabljajo termini, kot so prikrito delovanje, uporaba prikritih preiskovalnih ukrepov, tajno delovanje (ta pojem hkrati predstavlja enega od prikritih preiskovalnih ukrepov, ki ga definira ZKP). Izhajajoč iz tega, ocenjujemo, da bi uporaba termina »kriminalističnoobveščevalno delovanje« najbolj odražala bistvo uporabe kriminalističnoobveščevalne dejavnosti v fazi pred formalnim začetkom predkazenskega postopka, kjer se že lahko uporabljajo določeni zakonsko regulirani prikriti preiskovalni ukrepi.

in se s tem razlikuje od kriminalistične preiskave, ki poteka v okviru predkazenskega postopka. De Buseer (2007: 36–37) pravi, da je kriminalističnoobveščevalno delovanje namenjeno ugotavljanju, ali obstaja možnost storitve enega ali več kaznivih dejanj v prihodnosti, v nasprotju s kriminalistično preiskavo, ki je namenjena zbiranju informacij za ugotavljanje in potrjevanje dejstev, oseb in okoliščin glede enega ali več znanih konkretnih kaznivih dejanj. Bistvena razlika med kriminalističnoobveščevalnim delovanjem in kriminalistično preiskavo je tudi v tem, da kriminalističnoobveščevalno delovanje izvaja samostojno policijska organizacija, kriminalistično preiskavo pa praviloma vodijo in nadzirajo neodvisni pravosodni organi (tožilec, preiskovalni sodnik). De Busser (2007: 37) tudi ugotavlja, da na podlagi rezultata kriminalističnoobveščevalnega delovanja v ožjem smislu ni nujno, da se bo začela uradna kriminalistična preiskava v okviru določil predkazenskega postopka.¹² Kriminalističnoobveščevalno delovanje je namreč ločeno od kriminalistične preiskave, ki se izvaja v okviru uradnega predkazenskega postopka. Pridobljene kriminalističnoobveščevalne informacije v fazi kriminalističnoobveščevalnega delovanja se šele naknadno vključijo v dosje, ki se vodi v okviru kriminalistične preiskave, če se ugotovi povezava s konkretnim kaznivim dejanjem, ki je predmet kriminalistične preiskave.

¹² Z vidika slovenske preiskovalne prakse bi lahko rekli, da kriminalističnoobveščevalno delovanje zajema klasično in/ali prikrito zbiranje informacij (vendar ne neprekinjeno in ponavljajoče se v smislu 149.a člena ZKP), da bi se zbrali razlogi za sum storitve kaznivega dejanja, da bi preiskovalci začeli predkazenski postopek oziroma potrdili utemeljene razloge za sum priprave ali storitve kaznivega dejanja ali da bi lahko sprožili postopke za prikrito zbiranje obvestil po 149.a členu ZKP. V preteklosti se je za preiskovalne dejavnosti, ki naj bi podkrepile utemeljenost uporabe prikritih preiskovalnih ukrepov uporabljal izraz »operativni nadzor«. Če poteka takšno kriminalističnoobveščevalno delovanje zoper določene osebe sistematično na širšem prostoru (Evropske unije), mora biti tudi posebej pravno urejeno. Zakon o policiji v 36.a in 36.b členu, upoštevajoč določbe Konvencije o izvajanju schengenskega sporazuma, tako vsebuje določila, ki jih vsebinsko lahko umestimo v kriminalističnoobveščevalno delovanje. Ta dva člena določata, da »če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da določena oseba izvršuje ali pripravlja kaznivo dejanje iz drugega odstavka tega člena, ali kadar na podlagi celostne ocene te osebe, ugotovljene na podlagi informacij, pridobljenih v skladu z zakonom, zlasti na podlagi operativnih informacij policije, podanih kazenskih ovadb, uvedenih kazenskih postopkov, ki še niso pravno močno dokončani, in pravnomočnih kazenskih obsodb, ki še niso izbrisane, obstaja utemeljen razlog za sum, da bo tudi v prihodnje izvrševala kazniva dejanja iz drugega in šestega odstavka tega člena, se lahko zoper to osebo ali vozilo odredi razpis prikrita evidentiranja ali namenske kontrole, ki se vnese v schengenski informacijski sistem.« Razpis prikrita evidentiranja s pisno odredbo dovoli državni tožilec na pisni predlog policije. Izvajanje ukrepa lahko traja največ tri mesece, iz tehničnih razlogov pa se lahko njegovo trajanje s pisno odredbo podaljša vsakič za tri mesece. Skupno lahko ukrep traja največ 24 mesecev.

Opredelitev termina »intelligence« kot obveščevalnega procesa najdemo tudi v uradnih dokumentih EU. Tako Okvirni sklep Sveta (Council Framework Decision, 2006) o poenostavitvi izmenjave informacij in obveščevalnih podatkov med organi kazenskega pregona držav članic Evropske unije definira kriminalističnoobveščevalno delovanje/operacijo kot fazo v postopku, ki še ni dosegla kriminalistične preiskave kaznivega dejanja, znotraj katere pristojni policijski organi, ki so po nacionalni zakonodaji pristojni za zbiranje, obdelovanje in analizo informacij o kaznivih dejanjih in kriminalnih dejavnostih, ugotavljajo, ali so bila storjena oziroma bi lahko bila v prihodnosti storjena konkretna kazniva dejanja.

Probleme, ki jih analiziramo, nakazuje prevod angleškega teksta Okvirnega sklepa Sveta o poenostavitvi izmenjave informacij in obveščevalnih podatkov med organi kazenskega pregona držav članic Evropske unije, ki je uporabljen v Uredbi o poenostavitvi izmenjave informacij in podatkov med Policijo in Carinsko upravo Republike Slovenije ter pristojnimi organi v drugih državah članicah Evropske unije (2008). Uredba, ki predstavlja implementacijo Okvirnega sklepa Sveta o poenostavitvi izmenjave informacij in obveščevalnih podatkov med organi kazenskega pregona držav članic Evropske unije v slovenski pravni red, pravi: »zbiranje podatkov o kaznivem dejanju – pomeni stopnjo v postopku, ki še ni dosegla stopnje preiskave kaznivega dejanja, znotraj katere pristojni organ, ki je po zakonodaji pristojen za zbiranje, obdelovanje in analizo informacij o kaznivih dejanjih, ugotavlja, ali so bila storjena oziroma bi lahko bila v prihodnosti storjena konkretna kazniva dejanja«. Iz tega prevoda kot tudi iz samega naslova uredbe nepoučeni bralec sploh ne more razbrati, da pravni akt vsebuje določila, ki se nanašajo na kriminalističnoobveščevalno dejavnost. Prav tako se termin »podatek« in »informacija« uporabljata kot sinonima, kar pa, kot kaže naša analiza, ni pravilno.

Ta primer nam nazorno pokaže, kako lahko pomanjkanje slovenske kriminalističnoobveščevalne terminologije in njeno pomanjkljivo poznavanje v celoti spremeni razumevanje določenih pravnih aktov ter predstavlja potencialni vir težav pri njihovi implementaciji.

Vendar pa je pregled relevantnih korpusov ter strokovne in znanstvene literature pokazal, da obstajajo različna poimenovanja za pojem, ki označuje kriminalističnoobveščevalni proces. Tako v besedilnem korpusu Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša (<http://bos.zrc-sazu.si>) najdemo dva zadetka za izraz »kriminalistična obveščevalna dejavnost«, v Evrokorpusu (<http://evrokorpus.gov.si>) najdemo dva zadetka za priredno zloženko »kriminalistično-obveščevalni«, ki se uporablja v povezavi s podatkom in službo, v korpusu Fidaplus (<http://www.fidaplus.net>) pa najdemo dva zadetka, in

sicer enega za »kriminalistično obveščevalni načrt« in drugega v obliki drugega sklona za izraz »kriminalistična obveščevalna dejavnost«. V različni strokovni in znanstveni literaturi pa zasledimo uporabo izrazov, kot so »kriminalistično obveščevalna dejavnost«, »kriminalistična obveščevalna dejavnost«, »kriminalistično-obveščevalna dejavnost«, »kazensko obveščevalna dejavnost«, »varnostno-obveščevalna dejavnost«.

Tudi uradni dokumenti državnih organov vsebujejo različne izraze za uporabo obveščevalne dejavnosti na področju kriminalitete. Tako se v osnutku Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje od leta 2012 do leta 2016 uporablja izraz »kriminalistično obveščevalna dejavnost«, v osnutku Zakona o nalogah in pooblastilih policije pa najdemo v identičnem zakonu, objavljenem na dveh različnih spletnih naslovih, različno uporabo termina, in sicer enkrat se uporablja »kriminalistična obveščevalna dejavnost« (www.sindikato-policistov.si), drugič pa »kriminalistično obveščevalna dejavnost« (<http://www.mnz.gov.si>).

Glede na to, da naša analiza ugotavlja, da je prišlo do vzporednega oblikovanja več terminoloških rešitev, je, kot ugotavlja tudi Loger Berginc (2009: 68), treba te različne terminološke rešitve z dogovorom poenotiti. Pri tem si lahko pomagamo s terminološkimi načeli, ki dajejo prednost terminu, ki:

- je pomensko ustrežnejši, natančnejši in jasnejši;
- se bolje vključuje v že obstoječi terminološki sistem;
- bolj ustreza sistemu slovenskega knjižnega jezika;
- je bolj ustaljen;
- nima ekspresivne vrednosti;
- je krajši (eno- ali dvobesedni);
- ni moteče podoben kakšnemu že znanemu izrazu iz istega pojmovnega polja ali besedi iz splošnega jezika, ki pomensko zavaja.

Upoštevajoč prej omenjena terminološka načela v zvezi s terminom, ki naj bi poimenoval uporabo obveščevalne dejavnosti na področju zatiranja in preprečevanja kriminalitete, je uporaba novotvorjenke, in sicer podredne pridevniške zloženke »kriminalističnoobveščevalna«, ki skupaj z besedo »dejavnost« tvori dvobesedni termin, najprimernejši način poimenovanja.¹³ S tem se vzpostavljata natančnost in nedvoumnost poimenovanja brez dodatnih konotacij.

Z novim terminom bi lahko takoj odpravili napačno uporabo priredne pridevniške zloženke »kriminalistično-obveščevalna« dejavnost, ki napeljuje na to, da govorimo o dveh enakovrednih dejavnostih, in sicer kriminalistični in obveščevalni,

¹³ Podoben primer pridevniške zloženke najdemo pri poimenovanju »kriminalističnotehnična dejavnost« ali »kriminalističnotehnična preiskava«.

kar je napačno. S tem terminom namreč želimo poimenovati uporabo obveščevalne dejavnosti na področju preprečevanja in zatiranja kriminalitete, ki je specifična in se razlikuje od obveščevalne dejavnosti na vojaškem področju in od klasične obveščevalne dejavnosti. Termin »kriminalističnoobveščevalna dejavnost« nedvoumno poimenuje samo eno stvar in tako odpravlja dvoumnosti, ki jo je povzročala dosedanja uporaba različnih izrazov. Predlagano poimenovanje »kriminalističnoobveščevalna dejavnost« bi se posledično na enak način uporabljalo tudi pri drugih večbesednih terminih, kot so kriminalističnoobveščevalna informacija, kriminalističnoobveščevalni ciklus, kriminalističnoobveščevalno delovanje itd. Ob tem pa je treba omeniti, da smo zasledili uporabo tega termina tudi na spletni strani Policije v okviru informacije, ki se nanaša na kriminalistični tečaj za preiskovalce Nacionalnega preiskovalnega urada in kjer je med drugim omenjena tudi »kriminalističnoobveščevalna dejavnost« (<http://www.policija.si>).

5 Zaključek

V prispevku ugotavljamo, da razvoju kriminalističnoobveščevalne dejavnosti in na njej zasnovani obveščevalno vodeni policijski dejavnosti, ki predstavljata glavno smer razvoja policijske dejavnosti 21. stoletja, ne sledi tudi razvoj terminologije s tega področja. To povzroča zmedo v strokovnih in znanstvenih razpravah in prevodih na področju kriminalističnoobveščevalne dejavnosti in posledično tudi težave pri razumevanju in implementaciji povezanih pravnih aktov.

Da bi se izognili analiziranim problemom na področju kriminalističnoobveščevalne dejavnosti, je treba težiti k oblikovanju enotne terminologije, ki bo preprečevala nesporazume pri strokovnih in znanstvenih razpravah ter prevodih. Tega bi se morali zavedati domači pisci in prevajalci, ki se kakor koli ukvarjajo s tem novim področjem policijskega delovanja.

S pomočjo terminoloških načel smo oblikovali novo besedo, ki naj služi za poimenovanje obveščevalne dejavnosti na področju zatiranja in preprečevanja kriminalitete. Gre za novotvorbo, in sicer za podredno pridevniško zloženko »kriminalističnoobveščevalen«, ki skupaj z besedo »dejavnost« tvori dvobesedni termin, s tem pa se vzpostavlja natančnost in nedvoumnost poimenovanja brez dodatnih konotacij. Pri tem je treba povedati, da je naša analiza pokazala, da je ta termin enkrat že bil uporabljen, in sicer na spletni strani slovenske policije v okviru informacije, ki se nanaša na kriminalistični tečaj za Nacionalni preiskovalni urad, in da torej ne gre za povsem novo besedo.

Kriminalističnoobveščevalno dejavnost kot proces lahko v širšem smislu poenostavljeno opredelimo kot policijsko

(preiskovalno) dejavnost in filozofijo, katere osnovni elementi so organizirano zbiranje informacij, njihovo analiziranje in posredovanje končnih izdelkov/kriminalističnoobveščevalnih informacij za potrebe podpore učinkovitega preprečevanja in omejevanja kriminalitete na vseh ravneh.

V ožjem smislu pa se v EU kriminalističnoobveščevalna dejavnost opredeljuje kot stopnja zbiranja informacij v postopku, ki še ni dosegel stopnje preiskave kaznivega dejanja, znotraj katere pristojni policijski organ, ki je po nacionalni zakonodaji pristojen za zbiranje in analizo informacij o kaznivih dejanjih in kriminalnih dejavnostih, ugotavlja, ali so bila storjena oziroma bi lahko bila v prihodnosti storjena konkretna kazniva dejanja. Kriminalističnoobveščevalno dejavnost v ožjem smislu imenujemo kriminalističnoobveščevalno delovanje.

Vsako analizirano informacijo ali skupek analize več informacij imenujemo kriminalističnoobveščevalna informacija. To poimenovanje se uporablja na splošno za vse informacije, ki jih analizira kriminalistična analitika in ki praviloma vsebujejo priporočila za ukrepanje končnemu uporabniku. Pri uvedbi standardiziranih izdelkov, ki jih periodično izdeluje kriminalistična analitika s kombinacijo različnih analiz, je zaradi kompleksne narave kriminalističnoobveščevalne informacije primerneje uporabiti termin kriminalističnoobveščevalni izdelek.

Enotno razumevanje in enotna uporaba terminologije na področju kriminalističnoobveščevalne dejavnosti sta pomemben dejavnik za pravilno usmerjenost dejavnosti, ki jih pospešeno izvaja slovenska policija na področju razvoja kriminalističnoobveščevalne dejavnosti v skladu z zahtevami, ki izhajajo iz Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2007–2011, in sta podlaga za prehod na model kriminalističnoobveščevalno vodene policijske dejavnosti.

Literatura

1. Berginc Logar, N. (2009). *Jezikovna kultura za pravnike*. Planet GV, Ljubljana.
2. Bellinger, G., Castro, D., Mills, A. (2004). *Data, Information, Knowledge, and Wisdom*. Dokument dobljen 5. februarja 2011 na: <http://www.systems-thinking.org/dikw/dikw.htm>.
3. *Besedilni korpus na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša SRC SAZU*. Besedilni korpus dobljen 17. oktobra 2011 na: http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda.html.
4. Brown, S. D. (2007). *The meaning of criminal intelligence*. *International Journal of Police Science and management*, 9 (4), str. 336–340.
5. Brinc, D., in drugi (2006). *Angleško-slovenski vojaški terminološki slovar*. Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, Ljubljana.

6. Council Framework Decision 2006/960/JHA of 18 December 2006 on simplifying the exchange of information and intelligence between law enforcement authorities of the Member States of the European Union. Dokument dobljen 15. februarja 2011 na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:386:0089:01:00:EN:PDF>.
7. Črnčec, D. (2009). *Obveščevalna dejavnost v informacijski dobi*. Defensor, Ljubljana.
8. De Busser, E. (2007). The architecture of data exchange. *International Review of Penal Law*, 1–2 (78), str. 35–55.
9. Dvoršek, A., Frangež, D. (2009). Slovenska kriminalistična policija med »Kriminalstrategie« in »Criminal Intelligence«. V: Pavšič Mravlje, T. (ur.). *10. slovenski dnevi varstvoslovja, Ljubljana, 4.–5. junij 2009. Varstvoslovje med teorijo in prakso: zbornik prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Dokument dobljen 1. decembra 2010 na: <http://www.fvv.uni-mb.si/dv2009/zbornik/clanki/dvorsek.pdf>.
10. Europol (2000). *Analytical Guidelines*, julij 2000.
11. Evrokopus – zbirka vzporednih dvojezičnih korpusov prevodov. Zbirka dobljena 15. decembra 2010 na: <http://evrokopus.gov.si/>.
12. Evroterm – večjezična terminološka zbirka. Zbirka dobljena 15. decembra 2010 na: <http://evroterm.gov.si/>.
13. Fidaplus – korpus slovenskega jezika. Korpus dobljen 20. februarja 2011 na: <http://www.fidaplus.net/>.
14. Gottschalk, P. (2009). Information sources in police intelligence. *The Police Journal*, 82, str. 149–170.
15. Gradišar, M., Resinovič, G. (1993). *Osnove informatike*. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
16. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in avtorji (1994). *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. DZS, Ljubljana.
17. Hace, B., Podbregar I. (2008) *Analično pridobivanje podatkov*. Dokument dobljen 7. januarja 2011 na: <http://www.fvv.uni-mb.si/dv2008/zbornik/clanki/Hace-Podbregar.pdf>.
18. Harfield, C., Harfield, K. (2008). *Intelligence – Investigation, Community, and Partnership*. Oxford University Press.
19. Haywood, T. (1997). *Info-bogataši – Info-reveži*. Institut informacijskih znanosti Maribor.
20. HMIC (1997). *Criminal Intelligence – A Thematic Inspection On Good Practice*. Dokument dobljen 14. junija 2010 na: <http://www.nationalarchives.gov.uk/ERORecords/HO/421/2/hmic/crimint1.pdf>.
21. Kerr, R. (2008). The Perfect Enemy: Reflections of an Intelligence Officer on the Cold War and Today's Challenges. V: Harfield, C., in drugi (ur.): *The handbook of Intelligent Policing – Consilience, Crime Control and Community Safety*, Oxford University Press, str. 37–46.
22. MacVean, A. (2008). The Governance of Intelligence. V: Harfield, C., in drugi (ur.): *The handbook of Intelligent Policing – Consilience, Crime Control and Community Safety*, Oxford University Press, str. 63–74.
23. Mahorič, T. (1999). O podatku in informaciji. *Organizacija*, 32 (8–9), str. 445–448.
24. Nollet, J. D., in drugi (2004). *Methodological Guide to Best Practices in Financial Criminal Analysis*. JAI/2004/AGIS/175, European Commission.
25. *Otvoritev kriminalističnega tečaja za preiskovalce Nacionalnega preiskovalnega urada*. Dokument dobljen 20. oktobra 2010 na: <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/35-sporocila-za-javnost/9607-otvoritev-krim-tecaja-za-preiskovalce-npu>.
26. Pečar, J. (2001). Policija in (lokalna skupnost). *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52 (2), str. 132–140.
27. Peterson, M. (2005). *Intelligence-Led Policing: The New Intelligence Architecture*. Dokument dobljen 15. maja 2009 na: <http://www.nejrs.gov/pdffiles1/bja/210681.pdf>.
28. Podbregar, I. (2008). *Vohunska dejavnost in gospodarstvo*. Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana.
29. Potparič, D., Dvoršek, A. (2010). Vzpostavitev proaktivno usmerjene kriminalistično-obveščevalne dejavnosti v državah Evropske unije. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 61(1), 15–27.
30. Purg, A. (1997). *Boj proti mednarodnem terorizmu*. Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana.
31. Purg, A. (2002). *Primerjalni obveščevalni sistemi*. VPVŠ, Ljubljana.
32. Ratcliffe, J. H. (2004). The Structure of strategic thinking. V: Ratcliffe, J. (ur.) *Strategic Thinking in Criminal Intelligence*. Sydney, The Federation Press, str. 1–10.
33. Ratcliffe, J. H. (2008). *Intelligence-Led Policing*. Willan Publishing, Devon.
34. *Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2007–2011* (2007). Priloga Varnosti, št. 3.
35. *Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012 do 2016*. Dokument dobljen 20. oktobra 2011 na: <http://www.cnvos.info/index/article/id/3861/cid/120>.
36. Rupnik, A., in drugi (brez letnice). *Priročnik za uporabo sistema Operativna informacija*. MNZ.
37. Sket, I. (1997). *Angleško-slovenski in slovensko-angleški terminološki slovar kriminologije in kazenskopravnih znanosti*. DZS, Ljubljana.
38. Slovenski dnevi varstvoslovja (2011) *Zbornik povzetkov/ 12. slovenski dnevi varstvoslovja, Moravske Toplice, 2. in 3. junij 2011*. Pavšič Mravlje, T., Areh, I. (ur.). Ljubljana, Fakulteta za varnostne vede.
39. Šaponja, V. (1999). *Taktika dela obveščevalnovarnostnih služb*. Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana.
40. Turban, E., in drugi (2001). *Introduction to Information Technology*. WILEY.
41. United Nations Office on Drugs and Crime (2006). Policing – Police Information and Intelligence Systems. *Criminal Justice Assessment Toolkit*. United Nations, New York.
42. *Uredba o poenostavitvi izmenjave informacij in podatkov med Policijo in Carinsko upravo Republike Slovenije ter pristojnimi organi v drugih državah članicah Evropske unije*. Uradni list RS, št. 67/08.
43. Veršnik, I. (2002) »Intelligence analysis« v slovenski kriminalistični policiji. *Zbornik prispevkov/ 3. Slovenski dnevi varstvoslovja*. Pagon M. (ur.). Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana.
44. Versnik, I. (2005). *Srečanje kriminalistično obveščevalnih analitikov 14. in 15. november 2005 v Gotenici – Power Point prezentacija*.
45. *Zakon o nalogah in pooblastilih policije*. Dokument dobljen 15. oktobra 2011 na: <http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/2010/ZNPP13122010.pdf> in www.sindikata-policistov.si/attachments/405_ZNPP.doc.
46. *Zakon o Policiji*. Uradni list RS, št. 66/09.
47. *Zakon o Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji*. Uradni list RS, št. 20/04.

Developing basic terminology in the field of criminal intelligence

Damjan Potparič, B.A. in defence studies, Specialist in Criminal Investigation, Head of Europol National Unit in Criminal Police Directorate, Ph.D. Candidate at the Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor

Anton Dvoršek, Ph.D., Associate Professor, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor

Criminal intelligence is a relatively new policing concept that has evolved from classic intelligence, which is where most of its terminology derives. The paper identifies and discusses the inconsistent and incorrect usage of terms in classic and criminal intelligence. It points to the pressing need to develop terminology in the field of criminal intelligence to serve as the basis for its further development within the framework of Slovenian criminal investigation/criminalistics and general policing under the new intelligence-led policing model. Using a qualitative descriptive analysis, the paper analyses foreign and domestic professional and scientific literature, identifies expressions that represent terms, and establishes their place in the nomenclature of criminal intelligence. Their use was examined in existing relevant corpora, which was instrumental in their final determination, arrangement and standardisation. The paper represents a step towards the development of a criminal intelligence terminology database.

Key words: criminal intelligence, intelligence-led policing, criminal intelligence product, criminal intelligence operation.

UDC: 343.98:81'373.46